

Saare maakonna 14 raamatukoguhoidjat ja 3 Saaremaa vallavalitsuse esindajat käisid tutvumas Bornholmi raamatukogude ja nende iseteenindussüsteemiga

Märtsi alguses toimus õppereis Bornholmi saarele. Seda rahastati projekti „Kohalik ja regionaalne arendusvõimekus - Saaremaa raamatukogutöötajate õppereis Bornholmile” raames.

Asusime teele 3. märtsi hommikul. Tee Bornholmile oli pikk ja võttis aega terve päeva – sõitsime nii busside, lennuki kui ka praamiga. Tee viis läbi Rootsi ja õhtul kohale jõudes oli kohalik kellaaeg juba üle 22.00 õhtul (Eesti aja järgi kell 23.00).

Järgmisel hommikul seadsime sammud Rønne raamatukogu poole, kus meid ootasid raamatukogu juhataja ja kohalikud kolleegid. Meile anti põhjalik ülevaade Taani raamatukogusüsteemist, raamatukogu iseteenindussüsteemist ning laste- ja noortetööst. Nägime ka neid võimalusi ja tehnoloogiaid, mille abil iseteenindus raamatukogudes toimib ja saime ka ise proovida laenutusautomaadist raamatu laenutamist ning tagastamist. Üks meist sai tagastamisel juba 10 taani krooni trahvi. Säh sulle – hoiad kolm sekundit raamatut käes ja ikka jääd hiljaks!

Nali naljaks, kuid peab välja tooma, et Bornholmi raamatukoguhoidjad on üli muhedad ja abivalmid. Saime nalja ja naeru ning palju uusi ja põnevaid teadmisi.

Kolmas päev möödus ratastel. Sõitsime renditud bussiga mööda Bornholmi saart. Tänu meie giidile – Saaremaalt pärit, kuid Bornholmil elavale Monikale – saime teada näiteks seda, et Bornholm on kaetud rattateedega, mis taanlastele omaselt on üks peamisi liikumisviise. Ka lapsed käivad koolis jalgratastega. Lamemaalas(t)ele (meie saarel teatavasti pole eriti kõrgeid künkaid ega mägesid) tundub, et Bornholmi elanikel on vist väga tugevad jalalihased, sest need tõusud ja langused tundusid päris utoopilised.

Esimese peatuse tegime Allinges ja külastasime nn kombifiliaali (ühendatud rahva- ja kooliraamatukogu koolimajas), kus raamatukoguhoidja on kohal teisipäeviti ja reedeti. Muul ajal on raamatukogus iseteenindus. Lapsed pääsevad iseteeninduse ajal raamatukokku ainult koos vanemate või õpetajaga. Tore oli näha, kuidas kõikides raamatukogudes on hästi läbimõeldud ligipääs ratastoolis kasutajatele. Allinges asus raamatukogu näiteks kahel tasandil ja ka nende vahel oli olemas invalift selleks, et kõik pääseksid igasse ruumi.

Järgmiseks käisime Hammershusi kindluse varemetes. Mereäärsele künkal asuv kindlus oli kindlasti kunagi väga vägev. Ja õige ka – tegemist oli omal ajal (mis oli küll kaua-kaua aega tagasi) suurima kindlusega Põhja-Euroopas.

Meie bussijuht oli väga kogunud giid. Ta näitas meile erinevaid sadamaid, kus kunagi olid elanud väga jõukad kalurid, kuid mis nüüdseks on pigem suvitusrajoonid. Sest kala on Läänemeres väheks jäänud. Nägime ka majade küljes asuvaid võimsaid korstnaid, mida omal ajal kasutati kala suitsutamiseks, kuid nüüd kasutavad neid klaasipuhujad. Bussijuht Tina muudkui rääkis erinevaid põnevaid asju ja Monika tõlkis jutu meile eesti keelde ning lisas alati ka midagi oma kogemustest juurde.

Seejärel sõitsime läbi ilusate Bornholmi linnakeste ja merevaadete Listedil, kus meid ootasid oma kodus lõunale Helge Østergaard ja Rigmor Hansen – suured Saaremaa sõbrad, kes peavad oma kodus Baltisk Bro Galeriid. Meid ootas igal pool väga soe vastuvõtt, aga see, mis meid Listedil ootas, oli nii südamlük, et seda on raske sõnadesse

panna. Ütleme lihtsalt - saime kohe aru, et olime sinna väga oodatud. Pererahvas oli ääretult lahke ja toit väga maitsev. Saime hea ülevaate Balti silla taaselustamisest ja imetlesime nende kodus olevat kunsti.

Svanekes tegime esimese peatuse Saaremaa pingi juures. Saaremaad sealt muidugi ei paistnud, küll aga oli koduselt külm, tuuline ja meri lainetas toredasti. Saaremaa pingi avasid Saaremaa valla esindajad siis, kui nad 2022. aastal Bornholmil käisid.

Pingi juures ootasid meid juba Rønne raamatukogust tuttavad Franziska ja Lea, kes tutvustasid meile Svaneke raamatukogu. See on väike raamatukogu, mis asub kogukondlikult kasutatavas vanas ajaloolises majas, kus lisaks raamatukogule on ka ruum kokkusaamisteks ning teisel korrusel töötuba kangastelgedega.

Svaneke raamatukogu töötab enamuse ajast iseteenindusel. Raamatukoguhoidja on majas mõned tunnid esmaspäeviti ja neljapäeviti. Saime teada, et Bornholmil liigub suvel väga palju rahvast, sest seal on kõige päikseline koht Taanis (täpselt nagu Saaremaa Eestis).

Nexø on Bornholmil Rønne järel suuruselt teine linn ning seega on seal ka veidi suurem raamatukogu. Seal oli meie ümbersaaresõidu viimane punkt, kus vaatasime ringi ja tegime kokkuvõtteid nähtust-kuuldust ja saime veel koos Nexø ja Rønne raamatukoguhoidjatega kogemusi vahetada ning arutleda raamatukogutöö üle.

Viimane päev möödus tagasituleku virvarris. Praamilt bussile, bussist lennukitele, lennukist bussile ning viimaks uuesti praamile. Kõige pikemad olidki just reisipäevad.

Seega võib öelda, et oli väga tore ja asjalik reis. Nägime ja proovisime ära, kuidas ikkagi töötab iseteenindusega raamatukogu. Üldiselt tundub, et suuri üllatusi iseteenindusraamatukogude süsteemi koha pealt ei olnud: RFID, turvaväravad, kaamerate süsteem, paneel sissepääsu juures ja tarkvara, mis neid haldab. Aga oli palju küsimusi, mis said ka vastused: korraldusliku poole pealt näiteks on iseteeninduse aegadel sissepääsuks vanusepiirang – alates 15. eluaastast, ja üleminek iseteenindusele, kui raamatukoguhoidja õhtul töölt lahkub, on korraldatud nii, et lugejad registreerivad ennast oma kaardi ja 4-kohalise parooliga välisukse juures oleva paneeli kaudu.

Kõlama jäi sõnum: iseteeninduse süsteem ei ole võlukunst, mis toimub iseenesest. Selle süsteemi taga on siiski tublid raamatukoguhoidjatest töömesilased, kes kogu masinavärki töös hoiavad ja selle peale palju tööaega kulutavad. Samuti kuulsime negatiivse poole pealt seda, et vähem tunde raamatukoguhoidjatega toob siiski kaasa ka vähem kontakte raamatukoguhoidjate ja raamatukogu kasutajate vahel. See on mõttekoht, mida peaks kindlasti tähele panema, sest raamatukoguhoidja töös on sotsiaalne ja tuge pakkuv funktsioon väga-väga oluline. Üritusi Bornholmi raamatukogudes on ka väga vähe ja needki enamasti ainult Rønne raamatukogus. Kokkuvõtteks võib järeldada, et iseteenindusaeg raamatukogus ei too kokkuhoidu rahalise poole pealt, kuid annab raamatukogu kasutajatele paindlikkust raamatukogu külastamiseks ja raamatukogu ruumide kasutamiseks. See on lause, mida meile kohalikud raamatukoguhoidjad rõhutasid mitu-mitu korda, vaadates silma just meiega kaasas olnud valla esindajatele.